

Bacheloroppgave

Viktigheten med diskriminerings- og rasismeforebyggende arbeid i barnehagen.

Hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?

Marthe Sommerville Langelid

(Kandidatnummer: 9)

Bacheloroppgave BMBAC3990

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Forord

Etter tre år som barnehagelærerstudent er bacheloroppgaven klar til levering- med en bittersøt følelse, samtidig som jeg har rettet blikket mot nye muligheter. I denne oppgaven har jeg fått mulighet til å dykke inn i tematikk som har stor interesse hos meg. Denne oppgaven har også gitt meg mulighet til å utvide og reflektere mer over egen rolle i utdanningen. Jeg har lært og erfart mye gjennom gode samtaler med medstudenter, lærere, praksislærere og familie.

Gjennomføringen av bacheloroppgaven hadde ikke vært mulig uten barnehagelærerne som sa ja til deltakelse. Tusen takk til barnehagelærerne som har bidratt med verdifull innsikt, erfaringer og refleksjoner.

En stor takk til mine veiledere Therese Marie Ignacio Bjørnaas og Sine Bjerregård Hanssen for gode innspill som har bidratt til faglig innsikt og forskjellige perspektiver på tematikken.

Takk til mine medstudenter som har motivert og gjort bachelorskriving mye morsommere gjennom en tøff og krevende skriveperiode. Takk til Thea, Armel, Bendik, Ingrid, Heidi, Emma, Sofie og Maria for fine faglige samtaler, spennende diskusjoner og gode innspill underveis i bachelorskrivingen.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
1.1 Begrunnelse for valg av tema	4
1.2 Valg av problemstilling	4
1.3 Oppgavens oppbygging og avgrensing	5
2.0 Teori	5
2.1 Begrepsavklaring	5
2.2 Postkolonial teori	6
2.3 Hva er rasisme	7
2.4 Makt og marginalisering i barnehagen	8
2.5 Holdninger og verdier	9
2.6 Flerkulturell pedagogikk og interkulturell kompetanse i barnehagen	9
2.7 Identitet og tilhørighet	10
3.0 Metode	11
3.1 Valg av metode	12
3.2 Kvalitativt forskingsdesign	12
3.3 Utforming av intervjuguide og intervjumetode	13
3.5 Forskningsetiske vurderinger	14
3.6 Studiens validitet	14
4.0 Innledning drøfting	15
4.1 Hvorfor synliggjøre flerkulturelt mangfold?	15
4.2 Barnehagelærerne sitt kunnskapsnivå, den flerkulturelle og interkulturelle pedagogikken... ..	18
4.3 Utforsking av postkolonial teori: En analyse av dens relevans i barnehagesammenheng	21
4.4 Intensjon- har det en betydning?	24
5.0 konklusjon	26
6.0 Avslutning	27
7.0 Litteraturliste	28
8.0 Vedlegg	31
8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide	31
8.2 Vedlegg 2: Informasjons- og samtykkeskjema	31

1.0 Innledning

Det som i hovedsak inspirerte til valget av tema var et arbeidskrav der vi skulle presentere en vitenskapelig artikkel, jeg tok utgangspunkt i artikkelen «*Spranget fra hvem som er rasist, til når, hvor og hvordan*». Den ga meg ett nytt syn på hvordan rasismebegrepet defineres. Artikkelen baserte seg på to forskningsrapporter, «svart på hvitt» utgitt 1990 av Hernes og Knudsen. De konkluderte med at «Norge består ikke av en rasistisk befolkning». I den nyere forskningsrapporten fra 2019 utgitt av Tyldum, kom det frem at en av fire nordmenn faktisk er rasister (Orupabo, 2021).

Rasisme og diskriminering er fortsatt utbredt i dagens samfunn, og det påvirker så mange områder av livene våre, arbeidsplassen inkludert. Jeg mener det er viktig at vi erkjenner at diskriminering ikke bare skjer på individnivå, men også på institusjonelle områder. Som en institusjonell aktør vil barnehagen ha en sentral og grunnleggende rolle for å kunne bidra med å motvirke diskriminerende holdninger, ved å skape et miljø som er inkluderende for alle som oppholder seg i barnehagen. Holdningene personalet har vil ha en stor betydning for hvordan barna behandles og hvordan miljøet i barnehagen oppfattes. Oppgaven vil undersøke dette temaet gjennom en kvalitativ tilnærming, der jeg har intervjuet tre forskjellige barnehagelærere, for å få innsikt i både erfaringer og meninger om temaet.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Tematikken rasisme i barnehagekontekst er noe jeg åpnet meg og interesserte meg for da jeg var i praksis i løpet av andreåret av utdanningen. Etter mine tre år som barnehagelærerstudent har jeg vært utplassert i ulike barnehager, der jeg både har lært og erfart mange nyttige ting jeg kommer til å ta med meg videre. Jeg har blitt kjent med og fått ny og viktig kunnskap, samt forståelse for menneskene rundt oss. Jeg har forstått viktigheten og kompleksiteten som finnes i hverdagslivet. Og spesielt kompleksiteten rundt diskriminering og rasisme som oppstår i hverdagen.

1.2 Valg av problemstilling

Det var vanskelig å finne en problemstilling som jeg følte traff det jeg var ute etter. Bergsland og Jæger skriver at en bacheloroppgave må ha en problemstilling som handler om et tema man har valgt seg ut (2014, s. 58). Å lage en problemstilling som er så konkret og snevret inn,

tok lang tid, med mange redigeringsrunder. Ifølge Bergsland og Jæger vil det å snevre en problemstilling handle om å gjøre den så kort og presis som mulig, og avgrense den ytterlige (2014, s. 61). Til slutt kom jeg frem til denne problemstillingen;

«*Hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?*».

1.3 Oppgavens oppbygging og avgrensing

Oppgaven er delt opp i åtte kapitler, slik at den har en klar oversikt og struktur. Den begynner med innholdsfortegnelse, en innledning og begrunnelse for valg av tema- med problemstilling. Deretter har jeg i teorikapittelet valgt ut noen få av veldig mange sentrale begreper i tematikken rasisme. Underkapitlene i teoridelen skal samsvare med underkapitlene i drøftingsdelen. Etter teoridelen tar jeg for meg metode i kapittel tre. Metodedelen tar for seg valg av metode og hvorfor jeg valgte den, samt valgene jeg har tatt gjennom prosessen. I kapittel fire skal jeg ut ifra funnene mine, svare på problemstillingen. Der drøfter jeg funnene fra informantene og anvender teorien fra teorikapittelet. Kapittel fire er delt opp i underkapittel, akkurat som de andre kapitlene. I kapittel fem kommer jeg med en konklusjon om hovedfunnene fra drøftingsdelen. Helt på slutten av oppgaven har jeg en kort avslutning, litteraturliste og vedlegg (intervjuguide og informasjons- og samtykkeskjema).

2.0 Teori

For å kunne belyse kompleksiteten rundt problemstillingen «*hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?*», starter jeg teorikapittelet med begrepsavklaring på hva kultur, etnosentrisme og kulturrelativisme er. Etter å ha analysert datamaterialet mitt, har jeg kommet frem til temaer jeg mener er relevant i forhold til hva informantene svarte på spørsmålene.

2.1 Begrepsavklaring

Sand forklarer kulturbegrepet som «handlinger, skikker, tradisjoner og adferd forklarer og ofte forstås som et resultat av kultur» (2020. s. 80). En annen definisjon på begrepet «kultur», som blir brukt mest i pedagogisk sammenheng, er; «kulturer er ideer, verdier, regler og normer som et menneske overtar fra den foregående generasjonen, og som forsøker å bringe videre-

ofte noe forandret til den neste generasjon» (Klausen, 1979). I barnehagekontekst, vil Klausens definisjon av kultur bety hvordan vi tenker og vurderer det rundt oss (Sand, 2020, s. 82).

Begrepene *etnosentrisme* og *kulturrelativisme* er to sentrale begrep når vi snakker om *kultur*. Ifølge Sand beskriver begge disse begrepene hvilke holdninger personalet i barnehagen har, dog i møte med det som er «fremmed» og annerledes. Eriksen og Sørheim definerer etnosentrisme ved å «vurdere fremmede skikker og verdier ut ifra sin egen kultur» (2006). En etnosentrisk holdning dømmer ut ifra egen kultur, hva som er «rett» og hva som er «galt». Kulturrelativisme er det motsatte av etnosentrisme, og blir definert som «... synspunktet om at kulturer er relative og bare kan forstås ut fra seg selv» (Eriksen & Sørheim, 2006). Her vil barnehagelærerne være nysgjerrig på hva skikkene i kulturen er, og hva de går ut på. Man viser interesse og viser respekt ovenfor en annen kultur enn sin egen.

2.2 Postkolonial teori

Den koloniale makten og kunnskapen har opptrådt som sannheter man ikke kunne sette spørsmålstegn ved, og denne kunnskapen sa noe om universalisering, definering og kategorisering. Der målet er å bryte ned skiller og grenser som er laget for å skille "oss" og "dem" for å opprettholde kontroll (Cannella & Viruru, 2012).

Begrepet kolonialisme innebærer at noen har tatt kontroll over mennesker og land, og undertrykker dem. Gandhi (2019) forklarer at ønsket om å kontrollere både mennesker og land er en sentral del av kolonialismen. Det er en skille mellom koloniale prosjekter og imperiale prosjekter. Koloniale prosjekter er som oftest rettet mot bosetning, og de imperialistiske prosjekter hadde fokus på økonomisk utnyttelse. I bosettingene ble det utøvet fysisk vold, dette var en del av imperiale prosjekter med mål om økonomisk og ressursmessige utnyttelse (Cannella & Viruru, 2012). Ifølge Loomba (2005) er kolonialismen et system for økonomisk utnyttelse og okkupasjon, som omhandler dominans og makt over andre mennesker og deres ressurser. Bjørnaas (2021) referer til Edward Said, han hevder «Orient» er den prefererte «andre» som stiller Vesten i sentrum.

Cannella & Viruru (2012) kommer med en tolkning om at kolonialismen er et resultat av imperialismen, der steder, kropper og sinn blir påvirket av imperialismen, altså kolonisert.

Ved å kategorisere mennesker ut ifra kjønn, etnisitet, hudfarge og språk. Alle med samme hudfarge ble satt i samme kategori, derav sett på som like. På denne måten kan kolonisering anses som et imperialistisk prosjekt. Som oftest blir kolonisering assosiert med erobring av landområder og slaveri, men kolonisering handler også om kontroll over ideer, stemmer og meninger (Reyes, 2011). Dette kaller Spivak (s, 76, 1988) for epistemisk vold. Makt og kunnskap blir brukt som et middel, der koloniherrerne tar dette i bruk for å overvåke og kontrollere. Denne formen for kontroll kan være en større strategi for å opprettholde strukturer og ulike kontrollsystemer, som da er avgjørende for å opprettholde det koloniale maktforholdet (Cannella og Viruru, 2012).

Den postkoloniale teorien gir oss en forståelse for dominansforholdet og innvirkningen Vesten har hatt over «orienten», og hvordan kolonitiden har preget hvordan den klassiske definisjonen av rasisme og nyrasismen oppstod som et resultat av kolonitiden.

Dersom vi ser nærmere på hvordan kolonitiden har påvirket samfunnet, kan se på begrepet rasisme og hvordan det opererer i dagens samfunn. Den vestlige verdensforståelsen etter kolonitiden, har i stor grad etablert et spenningsfelt der «de andre» (anderledesheten), blir sett på som lite viktig og unormal for samfunnet.

2.3 Hva er rasisme

Ifølge Andersson finnes det ingen vitenskapelig definisjon på hva rasisme er, men det finnes fire hovedtilnærminger for å komme nærmere en definisjon på rasisme; politisk/juridisk, kulturelle, økonomiske og individuelle perspektiver (2022, s. 23-24). Andersson forklarer begrepet hverdagsrasisme der diskriminering skjer i våre daglige liv, det kan enten være bevisst eller ubevisst. Hverdagsrasisme, eller subtil rasisme er ikke nødvendigvis like åpenbart som ekstrem rasisme, men det trenger ikke være ekstrem rasisme for å være skadelig mot mennesker. Hverdagsrasisme kan være like skadelig da det kan føre til at mennesker føler seg stigmatisert og eller marginalisert (2022, s. 19). Spernes og Hatlem forklarer hvordan den klassiske rasismen bygger opp under raseteorien. Raseteorien hevder det finnes biologiske forskjeller mellom mennesker, eksempelvis utseende slik som hudfarge. Etniske minoriteter

blir sett på som mindre verdt og ikke fullt utviklede mennesker, og at de belaster samfunnet på en negativ måte (2019, s.200).

Rasisme har en paraplybetegnelse og under dette begrepet ligger undertrykkelse, diskriminering og fordommer av mennesker som er basert på deres nasjonalitet, etnisitet, kulturer og andre levemåter. I barnehagesammenheng kan rasisme manifeste seg gjennom diskriminering og krenkelser av barn med annen kulturell bakgrunn eller hudfarge. Dette igjennom ulike forestillinger og stereotypiske bilder (Andersson, 2022, s. 25).

Diskrimineringsloven paragraf fire og fem, ifølge Spernes og Hatlem er trakassering indirekte og direkte diskriminering på bakgrunn av nasjonal opprinnelse, etnisitet, hudfarge, språk avstamning, religion og livssyn forbudt (2019, s.204).

Bangstad og Døving argumenterer derimot for ulike nivåer for rasisme, der begrepet *antisemittismen* gir oss innsikt i forholdet mellom sannhet og fordommer. Antisemittismen handler om et «konglomerat av fiendtlige fordommer der både biologi, religion, kultur eller mentalitet utgjør det rasistiske argumentet» (2015, s. 88).

2.4 Makt og marginalisering i barnehagen

I barnehagekontekst oppstår maktdimensjoner som forskjellige roller, ulik alder og hvilken posisjon man har, i relasjonen mellom barn og voksen (Tholin, 2018, s. 213). Det betyr at maktforholdet i barnehagen handler om hvordan barnehagelæreren utøver makten de har mellom ulike aktører. Aktører som foreldre, ansatte, barn og ledelsen.

Ordet marginalisering blir beskrevet som et begrep, der ekskludering fra felleskapet og samfunnet oppstår ved at ulike grupper av individer blir skjøvet til ytterkanten av samfunnet (Larsen og Slåtten, 2019, s. 262). Spernes og Hatlem viser til hvor viktig det er at vi barnehagelærere forstår virkeligheten, sånn at rasisme og etnisk diskriminering i barnehagehverdagen oppdages (2019, s. 199).

Etnisk minoritet kan ifølge Eriksen og Sajjad defineres som «en gruppe som er i mindretall i et storsamfunn, som er politisk relativt avmektig, og som eksisterer som etnisk kategori over en viss tidsperiode» (2020, s. 77). I Norge har vi i hovedsak to typer etniske minoriteter; *urbane minoriteter* (flyktninger, innvandrere og barna deres), og *urfolket* i nord, det vil si samene. I tillegg til de to etniske minoritetsgruppene, har Norge andre nasjonale

minoritetsgrupper som romani (tatere eller reisende), kvener, skogfinner og jøder og (Eriksen & Sajjad, 2020, s. 77).

Etter andre verdenskrig økte fokuset på nasjonalfølelsen til det norske folket, dette ble gjort ved å styrke nasjonale identiteter. Ved å fremme ideen om universelle menneskerettigheter som både gjaldt kollektive og individuelle rettigheter for alle mennesker i Norge. Selv med disse menneskerettighetene som skulle ta vare på minoritetsbefolkningen som individer, klarte ikke disse rettighetene å beskytte institusjonene deres. Det resulterte i at minoritetsgruppene hadde vanskeligheter for å bevare språket og kulturen de hadde, siden politikken i hovedsak gikk ut på å assimilere dem til å leve slik som majoritetsbefolkningen (Plenser, Brandal & Døving, 2017, s. 15, 22- 23)

2.5 Holdninger og verdier

I barnehagepedagogikken er holdninger og verdier sentrale begreper, og hvilke holdninger og verdier vi har som barnehagelærere påvirker tilnærmingen vi har til barna og læring. Når man definerer holdninger, kan det i følge Sagberg (2017, s. 26) defineres som menneskers grunnleggende overbevisninger og synspunkter på omverden. Verdier refereres til prinsipper og idealer vi mennesker anser som verdifulle og viktige for oss selv. Begrepet verdi har ulike betydninger, og da avhengig av sammenhengen begrepet brukes i. Sagberg refererer til verdi som nytten eller betydningen av noe, om det da er immaterielt eller materielt. Dette kaller Sagberg for iboende og instrumentelle verdier, førstnevnte går ut på det indre som sannhet, frihet, likeverd og rettferdighet. De instrumentelle verdiene kan sammenlignes med økonomisk og materialistisk betydning, som utdanning, arbeidsomhet og penger. Da blir målet i seg å bruke disse instrumentene for å oppnå andre goder.

I rammeplanen står det «Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 48). Det er essensielt at barnehageansatte er bevisste på hvilke holdninger og verdier man tar med seg i barnehagen,

det er også viktig at man jobber aktivt med å reflektere og da utvikle seg i takt med nye kunnskaper og samfunnsendringer.

2.6 Flerkulturell pedagogikk og interkulturell kompetanse i barnehagen

Ifølge Sand er flerkulturell pedagogikk en tilnæringsmåte som tar hensyn til både minoritets- og majoritets-barna og deres erfaringer og kulturelle bakgrunner. Dette bidrar til selvtillit og stolthetsutvikling hos barna (Sand, 2020, s.223). Videre påpeker Sand to viktige prinsipper man må følge for å ha flerkulturell pedagogikk i barnehagen. Det første prinsippet går ut på refleksjon over begrepet kultur. Dette handler om å kritisk kunne reflektere over hvordan man bruker og forstår kulturbegrepet, samt utvikle en pedagogikk som ikke er «eurosentrisk» eller monokulturell, men gi barna mulighet til å utvikle og etablere nysgjerrighet og respekt for forskjellige levemåter, som likeverdige (Sand, 2020, s. 225). Det andre prinsippet som en flerkulturell pedagogikk må følge er bevissthet rundt ulike forhold i barnehagen som fører til forskjellsbehandling. Det betyr at hvilke ambisjoner og forventinger man har til minoritetsspråklige barn og foreldre, i forhold til barn og foreldre med majoritetsbakgrunn (Sand, 2020, s. 226).

Ting- Toomey og Chung (2012, s. 33) beskriver interkulturell forståelse der evnen vi har til å samhandle respektfullt og effektivt med mennesker fra ulike kulturelle bakgrunner. Interkulturell kompetanse handler om å ha kunnskap og være bevisst på kulturelle normer, verdier og adferdsmønstre, samt hvordan man kommuniserer og tilpasser seg på en respektfull og akseptabel måte i møte med mennesker fra forskjellige bakgrunner. Ting- Toomey og Chung understreker også viktigheten med interkulturell kompetanse som en god ferdighet i dagens globaliserte verden (s.66). Ifølge Portera (2014, s. 76) forklares interkulturell kompetanse, som en type kompetanse der man håndterer mangfoldet slik at det beriker oss både individuelt og sammen i samfunnet.

Glaser refererer til Piaget Glaser sitt kognitive perspektiv på læring, altså kognitiv konstruktivisme. Piaget sitt utgangspunkt for denne tankegangen, var barnas logiske tenkning. Utviklingen av barnas logiske evner og egenskaper skjedde i ulike stadier. Det første stadiet handler om tilpassingen barnet og omsorgspersonen etablerer, og at den skjer gjensidig. I selve sosialiseringen (adopsjonsprosessen) finner vi tre ulike stadier; *identifisering*, *imitasjon*

og *internalisering*. Imitasjon handler om adferd, holdninger og kroppsspråk. Identifiseringen går ut på at man ubevisst tolker/arver væremåte, tankegang, følelser og holdninger fra nære relasjoner som foreldre, venner og andre familiemedlemmer. Internalisering handler om psykologiske prosessene, da snakker vi om ytre normer og kulturelle verdier, innstillinger, andres personlige holdninger og egenskaper (Glaser, 2018, s. 31-34).

2.7 Identitet og tilhørighet

Begrepet identitet kommer fra det latinske ordet «idem» og betyr å være lik som noen eller ligne på andre mennesker (Eriksen, 2005). Identitet og tilhørighet er to veldig sentrale begreper innenfor barnehagepedagogikken, det går ut på hvordan barna da opplever seg selv i forhold til andre rundt seg, samt forholdet mellom ulike kulturer og samfunnsgrupper. Eriksen definerer identitet som det som gjør oss til den vi er, og dette stammer fra ulike aspekter som alder, kjønn, personlige egenskaper, kulturell bakgrunn og hvilke interesser man har. Når vi snakker om tilhørighet, handler det om følelsen man har av å høre til i et fellesskap eller i en gruppe. Det kan være forskjellige faktorer som spiller inn som; religion, etnisitet og geografiske områder. Ordet identitet har fått mange definisjoner, som gjør det vanskelig å avgrense dets betydning (Eriksen, 2005, s. 36).

Barnehagen skal ifølge Rammeplanen «bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 15). Det betyr at barnehagen skal legge til rette for barnas identitetsutvikling og meningsfulle opplevelser i barnegruppen. En flerkulturell praksis kan ses på som en brobygger for barnets identitetsutvikling. Bø og Helle forklarer identitet som «individets opplevelse av å være en og samme jeg» (2008, s. 120).

Emerita Nira Yuval- Davis er en britisk-israelsk professor som diskuterer begrepene tilhørighet og tilhørighetspolitikk, og hvordan dette kan ha en innvirkning i menneskers opplevelse og tilgang til tilhørighet i samfunnet. Yuval-Davis referer til forskjellige aspekter som kan påvirke menneskers hverdag. Hun hevder tilknytning er et konsept der «belonging is about an emotional (or even ontological) attachment, about «feeling at home»» (Yuval-Davis,

2011, s. 10). Tilknytningspolitikken handler mer om politiske bestemmelser som bidrar til samfunnskonstruksjoner på makro- og mikronivåer.

3.0 Metode

I dette kapittelet vil de metodiske valgene jeg har gjort bli presentert. Først kommer jeg til å fortelle om valgene jeg har tatt i forhold til forskningsmetode og innsamling av datamaterialet. Videre vil prosessen som var i forkant av datainnsamling bli forklart, etterfulgt av analyseprosessen. Jeg avslutter kapittelet med etiske vurderinger av forskningsprosjektet, validiteten, reliabilitet og generalisering fra studiet blir også trukket frem.

3.1 Valg av metode

I forkant av bachelorskrivingen gikk jeg igjennom ulike metoder man kan bruke i et forskningsprosjekt. Som oftest er det problemstillingen som avgjør hvilken metode man går for. Metoden som velges blir som et redskap eller et verktøy vi bruker for å innhente, analysere og tolke informasjonen.

Det finnes flere ulike metoder man kan bruke, hovedsakelig deler vi metodene inn i to hovedtyper; kvalitativ og kvantitativ forskningsmetode. Man kan si hovedskillet mellom disse metodene går ut på hvordan man innhenter data og hvordan dataene blir analysert og tolket (Bergsland & Jæger, 2022, s. 28). Når en gjennomfører en kvantitativ forskningsmetode, er det viktig med en avgrenset og presis problemstilling. Ofte blir spørreskjema brukt som en kvantitativ metode, der datamaterialet blir registrert i tall og statistiske "generaliseringer" (Larsen, 2017, s. 50). Kvalitativ forskningsmetode blir brukt dersom man ønsker å gå dypere inn i en persons egne meninger, følelser og erfaringer. Den vanligste metoden i kvalitativ forskningsmetode er intervju, som er en mer intim og personlig måte å tilnærme seg dataene på (Johannsen, 2016, s. 28).

3.2 Kvalitativt forskningsdesign

Ordet metode betyr «veien til målet». For å nå målet, må man vite hva målet er. Som nevnt over er kvalitativ forskningsmetode, en metode der man utforsker og går dypere i personers holdninger, verdier, tanker og følelser rundt et tema (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 140). Ut ifra problemstillingen min, var målet å finne ut hvordan barnehagelærere jobber for å motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen. Hvordan kommer dette frem i det pedagogiske arbeidet for eksempel? En av fordelene med å bruke intervju i den kvalitative

forskningsmetoden, er at man møter informantene ansikt til ansikt. Det å observere informantene under intervjuene kan hjelpe oss med å tolke svarene. Ved å bruke intervju som metode, har man også mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål. Dette bidrar til et mer utdypende og utfyllende svar til problemstillingen og spørsmålene man stiller informantene (Larsen, 2017, s. 29).

3.3 Utforming av intervjuguide og intervjumetode

Intervjuene jeg gjennomførte var en blanding av semistrukturert- og dybde-intervju. Slik som jeg nevnte over, vil en kvalitativ forskningsmetode som intervju, ha en fordel da man kommer tettere inn på informanten. Ved å kunne stille oppfølgingsspørsmål blir dybdeintervju veldig naturlig å bruke. I et dybdeintervju er intervjueren interessert i en bredere forståelse av informanten sine handlinger, adferd, erfaringer og motiver. Intervjueren gir informanten mulighet til å snakke fritt, og rom for å trekke seg bort fra spørsmålene som er blitt stilt (Larsen, 2017, s. 100). I et semistrukturert intervju, vil intervjuguiden være fleksibel. Det er ikke nødvendig å følge den slavisk (Larsen, 2017, s. 99).

I forkant av intervjuene mine, hadde jeg laget en intervjuguide som inneholdt problemstilling og spørsmål jeg skulle stille informantene. Intervjuguiden ble ikke fulgt slavisk, men ble brukt som et hjelpemiddel underveis i intervjuet. Intervjuguiden ble sendt til informantene på forhånd etter deres eget ønske om dette. Hvert av intervjuene utformet seg på forskjellige måter, dette på bakgrunn av hvordan jeg formulerte og stilte åpningsspørsmålene. Etter min mening hadde jeg følt svarene informantene ga under intervjuet som mer reelle og ekte svar, dersom jeg ikke hadde delt ut intervjuguiden på forhånd. Det kommer av at de i forkant av intervjuet kan ha lest seg opp på begreper og definisjoner, og har "innøvd" svarene fra før av. Jeg brukte god tid på hvilke spørsmål jeg skulle stille og hadde veiledning fra begge veilederne mine, der vi snakket om hvilke spørsmål som best egnet seg å bruke, for å få best mulig svar i retning mot problemstillingen min. Intervjuguiden tok først for seg definisjonsspørsmål, etterfulgt av hvordan denne personen jobbet i barnehagen i forhold til det gjeldende tema. For at informantene på best mulig måte skal føle seg komfortabel og avslappet underveis i intervjuet, er det viktig at man som intervjuer tenker over hvordan man

vil ta tak i tematikken. Hvordan man former og legger frem spørsmålene, vil spille en rolle i relasjonen underveis i intervjuet (Dalen, 2011, s. 26-27).

Den ene informanten ga uttrykk for at noen av spørsmålene var litt kinkig å svare på, informantens begrunnelse var at hen ikke hadde nok forkunnskap eller har tenkt nok over temaet i spørsmålet. Temaet rasisme er ofte også veldig sensitivt og vanskelig for mange å ville snakke om. Informanten utdypet hvordan hen var engstelig for å støte noen, ved å si noe feil.

3.5 Forskningsetiske vurderinger

Når man skal foreta en samfunnsvitenskapelig forskning, har man etiske retningslinjer og et personvern man skal ivareta under innsamling av data. I forkant av datainnsamling, skal man sende ut samtykkeskjema som inneholder hvilke mål forskingsdelen har, og hvilke rettigheter informanten har. Mulighet til å trekke svarene fra spørsmålene, uten at det vil få negative konsekvenser. Informantens anonymitet er viktig å få frem både før og etter intervjuet er satt i gang. Ved å betrygge informanten med at alt som blir sagt er konfidensielt kan dette styrke svarene ved at informanten føler seg trygg og ivaretatt i intervjuprosessen (Bergsland & Jæger, 2022, s. 47).

Ettersom jeg valgte å ikke søke NSD (Norsk senter for forskingsdata), men heller valgte å notere direkte ned hva informantene sa, var det desto mer viktig for meg som intervjuer å betrygge og gjøre intervjuprosessen så behagelig og komfortabel som mulig. Både i forkant, underveis og i ettertid minte jeg dem på at jeg har taushetsplikt, det er anonymisert og er et ikke-dømmende intervju. Jeg var kun interessert i å ha en dialog og høre deres egne erfaringer og følelser rundt temaet. I forkant av intervjuene sendte jeg ut samtykkeskjema som inneholdt tittel på studien, formål, hvem som var ansvarlig for forskingsprosjektet, hva det innebærer for informantene å delta og at det er et anonymisert intervju. Begrepet rasisme er et tema som kan gjøre oss mennesker enda mer sårbar, da vi ikke tør å snakke om det. Det er et begrep som gjør noe med oss, vi vil helst ikke tråkke på noen tær, støte eller krenke.

3.6 Studiens validitet

Metoden man velger i forskningsprosjektet, påvirker studiens validitet. Metoden forteller oss hva som burde undersøkes og hvordan man burde undersøke datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Validiteten fra studiet vil også fortelle oss om gyldigheten av

fortolkningene intervjueren har i forskingsprosessen. Validiteten er da knyttet til hvordan vi tolker det innsamlede datamaterialet (Thagaard, 2013, s. 205). Vi vil da kunne se på datamaterialet som er samlet inn, og hvor gyldig denne informasjonen er i forhold til virkeligheten. Som nevnt over valgte jeg å ikke søke NSD, da jeg ikke følte behov for å ta opp intervjuene, verken med lyd eller video. Etter å ha analysert datamaterialet og sett på funnene mine, ser jeg hvordan lydopptak av intervjuene og transkribering kunne gitt meg mer utfyllende og konkret svar. Det å ikke ha lydopptaker gjorde at det jeg fikk skrevet ned, var de hovedmomentene som stakk seg ut. Jeg tror derfor validiteten til oppgaven hadde blitt sterkere dersom jeg hadde hatt lydopptak og transkribert intervjuene.

4.0 Innledning drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte problemstillingen «*hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?*». Dette er ofte et tema som er veldig sensitivt og kompleks for mange mennesker. Målet med drøftingen er å undersøke informantenes egne meninger, tanker og følelser rundt problemstillingen. I teoridelen har jeg presentert sentrale begreper og teorier, dette skal jeg bruke for å gå enda mer i dybden på teoretisk grunnlag for problemstillingen. I tråd med dette, skal jeg argumentere og drøfte likheter og ulikheter mellom informantene mine. Jeg håper derfor denne drøftingen gir leseren en god og grundig forståelse av kompleksiteten av dette temaet.

4.1 Hvorfor synliggjøre flerkulturelt mangfold?

Informantene ble spurt om hva de la i begrepet mangfold og flerkulturell, og jeg fikk ulike svar fra alle de tre informantene. Det ble nevnt både egne tanker og følelser rundt temaet, samt generelt hva de mente lå i begrepene. Alle de tre informantene ser ut til å ha en ulik grad av forståelse for hva mangfold er og dets betydning. Så hvorfor er det viktig å synliggjøre mangfold?

I et sitat fra **informant A** blir det sagt: Veldig vidt begrep, men jeg tenker som pedagog og som menneske. En person som har ulike resurser til å bidra til hverdagen. Mangfold er en ressurs. Trenger ikke handle om andre land, men individer. Hvilke holdninger og verdier hver

15

enkelt har. Ikke bare det visuelle, men faktisk med personlighet. Eget individ. Så lenge man klarer å se resurser.

Informant B forklarer det med: Det er et begrep vi sjeldent snakker om, men når jeg tenker på begrepet mangfold, tenker jeg på alle menneskene som er i barnehagen. Hvor like og ulike vi er, i forhold til utseende, væremåte, behov, forutsetninger, kultur, religion og livssyn. Samt hvilken bagasje man måtte ha med seg.

Informant C sier: Mangfold vil si alle oss mennesker, forskjellene våre og likhetene våre. Mangfold kan være kultur, religion, hårfarge, klær, musikk, øyefarge og alt med oss selv. Vi har et stort mangfold i barnehagen, mangfold kan jo også være ulike forutsetninger man har. Som for eksempel kroppsfunksjon, ulike sykdommer og diagnoser.

Informant **A** forklarer ut ifra sitt synspunkt som pedagog, og beskriver mangfold som en ressurs og at det burde bli sett på som en ressurs i barnehagen. Hen legger til viktigheten i at alle mennesker er forskjellige og har ulike forutsetninger. Og uavhengig hvilken bakgrunn, tro eller andre levemåter man har, er det viktig å se på alle som en stor ressurs i barnehagen. Både informant **B** og informant **C** viser til hva mangfold er, og hva det betyr i barnehagesammenheng. I forhold til hva Sand (2020, s.223) forklarer, kan man trekke inn betydningen av mangfold og hvordan flerkulturell pedagogikk og deres tilnærming til et godt og rikt mangfold. Gjervan (2012, s. 71) gir oss en forklaring på hvordan personalet i barnehagen må kunne håndtere mangfoldet som blir representert i barnegruppen. For å møte foreldre og barn med ulike behov, forutsetninger og ønsker, må personalet kunne tilpasse barnehagen for alle sammen. Det krever at personalet har nok kunnskap, erfaringer og ikke minst holdninger som gjør tilrettelegging for en flerkulturell barnehagehverdag. Informantene viser hvordan miljøet i barnehagen kan være en faktor når man skal jobbe med å motarbeide diskriminerende holdninger. Samfunnet vi lever i er dynamisk, barnehagehverdagen er dynamisk, som vil si at det skjer utvikling og forandring hele tiden. På en annen side kan både likhetsbehandling og forskjellsbehandling føre til at diskriminering (Eriksen & Sajjad, 2020).

En stor utfordring med å jobbe med mangfold i barnehagen ifølge informant **A**, handler om egen refleksjon over seg selv, og hvilke holdninger og verdier man har når man møter andre mennesker. I barnehagen blir personalet sett på som rollemodeller for barna. Barnas sosiale

kompetanse påvirkes av holdninger og handlinger som skjer rundt dem. Ved å gi barna mulighet til et godt og rikt forhold til språklig og kulturelt mangfold, gir det barna rom for utvikling (Gjervan, 2006, s.19). Det er flere grunner til at kunnskap, bevissthet og refleksjon er viktig. Holdninger og synet på mennesker er med å påvirke kommunikasjonen og samspillet du har med de rundt deg. Larsen hevder at kommunikasjonen vi har med barn, med annen etisk opprinnelse enn norsk, er påvirket av hvilke holdninger og verdier barnehagelæreren har og hvordan det blir formidlet til barna i barnehagen (2000, s.442).

Eksempel fra informant **B**: Barnehagen har hengt opp flagg fra forskjellige land, rundt omkring i barnehagen. Og mener selv de basert på dette er en mangfoldig barnehage, noe jeg i etterkant har fått reflektert over og vil si meg delvis uenig i. Ja, barnehagen presenterer flagg fra andre land, men det representerer nødvendigvis ikke verken barnegruppen sitt mangfold, eller at barnehagelærerne jobber med flaggene. Dette kan ses på som en «tokens», da de hevder de jobber med mangfold i barnehagen. Informant **C** derimot hadde et lignende eksempel, bare at det var gjort om til en barnestyrt aktivitet. Barnehagelæreren var igangsetter og barna fortsatte selv. Informant **C** fortalte de skulle forberede seg til FN- dagen ved å fargelegge flagg fra forskjellige land og deretter la barna bestemme hvor det skulle henge.

Et annet perspektiv som kom frem under intervjuet med informant **A** var maktrelasjoner og dets betydning i barnehagekontekst. Hen forklarer hvordan disse maktrelasjonene oppstår mellom barn og voksen, samt barna seg imellom. Maktrelasjonene i barnehagen kan påvirke oss i forhold til trivsel og læring. Maktrelasjonene som oppstår mellom barna, kan føre til utestengelse og hierarkier av barn, slik at de faller ut av leken og i verste fall fellesskapet. Et inkluderende og demokratisk læringsmiljø for barna, danner seg dersom barnehagelærerne er bevissthet rundt maktrelasjonene, slik at alle barna føler seg sett og anerkjent. Et demokratisk og inkluderende læringsmiljø kan oppnås ved å legge til rette for barnas samarbeid, medvirkning og medbestemmelse i barnehverdagen. Rom for barnas egne erfaringer og perspektiver vil også bidra til et læringsmiljø der barna lærer å verdsette ulikheter hos seg selv og hos andre rundt seg (Tholin, 2018). Barnehageloven § 41. *Nulltoleranse og forebyggende arbeid* understreker at barnehagen er lovpålagt å «ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen,

skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser» (Barnehageloven, 2005, § 41). Er barnehagelærerne bevisst på at maktforhold i barnehagen skifter over tid og er kompleks, samt bevisst over rollen sin og den innflytelsen man har, kan man klare å sikre at barnas interesser og behov blir ivaretatt på best mulig måte.

Ut ifra funnene fra intervjuene har informantene like utsagn på at barna får utvikle identiteten sin og oppleve tilhørighet i felleskapet, ved å gi barna et godt og trygt læringsmiljø. Den pedagogiske praksisen skal anerkjenne og respektere barnas ulike bakgrunner, samt ha inkluderende perspektiver som blir representert innad i barnehagen og i samfunnet vi lever i. Det vil være essensielt for en praksis der barnehagelærere jobber for å motarbeide diskriminerende holdninger. Det er også viktig at barna har muligheten til å utvikle empati, selvfølelse, respekt for seg selv og de rundt seg. Også hvordan vi lærer barna å samarbeide uavhengig hvordan vi ser ut, religion og livssyn, kultur og annen bakgrunn man måtte ha. Larsen og Slåtten (2019, s. 262) forklarer konsekvensen av marginalisering. I barnehagesammenheng kan marginalisering og assimilering forekomme ved at barna føler seg ekskludert og ikke en del av fellesskapet. Igjen så dukker representasjon opp som en viktig faktor for hvordan man jobber med flerkulturelt mangfold. Representasjon i barnehagen, som bøker med representasjon av hudfarge, hårfarge, kultur, familiestrukturer og religion og livssyn. Synliggjør alle ulikheter og likheter vi mennesker har, ufarliggjør det å ikke være lik den ved siden av seg.

4.2 Barnehagelærerne sitt kunnskapsnivå, den flerkulturelle og interkulturelle pedagogikken

«Har dere en flerkulturell barnehage? Kan du gi eksempler?»

Informant A: Man kan godt si man har flerkulturell barnehage på grunn av bakgrunnen til barna. Som pedagog må man, kunne begrunne hvordan man pedagogisk jobber med flerkulturelle barn. I mitt pedagogiske arbeid, vektlegger jeg hvordan vi jobber med flerkulturelle barn. Som hvilke resurser man kan ta i bruk; Språk, sanger, høytidelige tradisjoner, mat og annen representasjon. Vi bruker både barn og voksne som en ressurs. Relasjonen til foreldrene er viktig for oss. Og hvilken kunnskap vi i barnehagen har om mangfold.

Informant B: Hmm, jeg ville ikke sagt vi var en flerkulturell barnehage om du hadde startet intervjuet med det spørsmålet. Vi har noen barn som har foreldre som er fra ulike land, men barna er jo født og oppvokst her i Norge. Men ut ifra det vi har snakket om, vil jeg si at barnehagen er flerkulturell.

Informant C: Vi har en kjempefin og rik flerkulturell barnehage, med mange fine og forskjellige kulturer. I barnehagen vår er det både foreldre, ansatte og barn med flere kulturer.

Informant A utdyper utsagnet ovenfor og forklarer at samfunnet vi lever i stadig utvikler seg, og man møter mennesker med ulike kulturelle bakgrunner. Det gjelder barnehagen også, for slik som både informant A og informant C beskriver, er det akkurat i barnehagen man møter barn, foreldre og ansatte med ulike språklige og kulturelle bakgrunner. Barnehagelærerens flerkulturelle pedagogikk kan være essensiell her. Slik som jeg forstår det, vil de to prinsippene om refleksjon og kunnskap være to viktige momenter i møte med flerkulturelle mennesker (Sand, 2020). Refleksjon og kunnskap er to begreper som stikker seg ut i forhold til de tre intervjuene. Et annet perspektiv er hvordan barnehagelærere kan motarbeide diskriminering i barnehagen ved å heve kunnskapsnivået. Når barnehagelærere har et repertoar om ulike læringsteorier, bidrar det til å gi en bedre forståelse for hvorfor vi velger å gjøre det vi gjør. Det er viktig med teori og hvordan det gir oss grunnlag for å akseptere eller ta avstand fra eller kritisere (Glaser, 2018).

I sammenheng med utsagnet fra informant A, tolker jeg det som at hen har en bred forståelse for hva en flerkulturell barnehage vil si. Det kan utdypes videre gjennom kompetanseutvikling hos personalet. Barnehagelærerne kan vise interkulturell kompetanse gjennom god samhandling med flerkulturelle foreldre, der man implisitt jobber med hvordan man velger å håndtere mangfoldet (Ting- Toomey & Chung, 2012, s.33). Hvordan påvirker tilnærmingene ulike barnehagelærere har det flerkulturelle mangfoldet barnehagen representerer? På den ene siden kan man si at en kulturrelativistisk tilnærming i barnehagen er en bedre beskrivelse for å jobbe og tilegne seg flerkulturell og interkulturell kompetanse. I motsetning til et etnosentrisk tankesett, som igjen kan føre til assimilering og marginalisering av minoritets-foreldre og -

barn i barnehagen. På den andre siden er vi som pedagoger hele tiden i møte med ulike motsetninger, som kan gjøre hverdagen og de ulike dilemmaene vi møter for komplekse og vanskelige å ta skikkelig tak i. Et annet relevant punkt er at kommunikasjonen er anerkjennende og respektfull i samspill med barn, foreldre/voksne og ansatte i barnehagen. Kan anerkjennelse være en faktor for identitetsutvikling og tilhørighet for barna? For å vise til hvordan barnehagelæreren kan støtte opp under identitetsutvikling, kan man dele identitet inn i sammenhengende aspekter som: sosial lokasjon, menneskers identifikasjon og emosjonell tilknytning, og etiske og politiske verdisystemer (Yuval- Davis, 2011, s. 12). I sammenheng med sitatene fra informantene, fikk jeg muligheten til å høre hvordan de jobber med den flerkulturelle pedagogikken.

Informant A sa: Vi har leker/dukker i alle farger som finnes. Vi har også bøker og sanger på ulike språk, som representerer barnegruppen.

Informant B fortalte: Vi har bøker og leker, men ikke som representerer et rikt mangfold for barna. Barnehagen har for det meste "gamle og slitne leker". I vår barnehage har vi ikke råd til så mye nye leker og ikke så ofte heller.

Informant C forteller: Vi jobber aktivt med å ha et tilbud som strekker til alle barn. Vi skifter ut og tester nye ting hos barnegruppen, slik at de får variasjon og mulighet til å bytte litt på. Det gjelder både bøker og leker.

Både informant A og C synliggjør det kulturelle mangfoldet ved å ha leker, sanger og bøker som representerer barnehagemangfoldet. Yuval- Davis forklarer at disse aspektene bidrar til hvilken tilgang og opplevelsen av tilhørighet man får til ulike mennesker. En forklaring av identitet hos barn, forekommer ved gjenkjennelse, sammenligning og representasjonen de blir «utsatt» for i hverdagen deres (Horntvedt, 2012). Informant A nevnte for øvrig «min forkunnskap og mine egne holdninger var litt fjernt i fra det jeg tenkte». Denne kommentaren kan ses i lys av viktigheten rundt bevissthet og refleksjon om egne holdninger og verdier. For å sette kompleksiteten rundt tematikken rasisme litt på spissen, kan det å være ignorant som barnehagelærer være en form for rasisme og diskriminerende handlinger ovenfor barn, ansatte og foreldre/foresatte. I forhold til hva informant A poengterer, har hen tilegnet seg relevant kunnskap og reflektert godt gjennom hvilke verdier og holdninger man burde videreføre til barna. En barnehagelærer må ha evnen og viljen til å fornye og tilpasse barnehagen, med nye

kunnskaper (Gjervan, 2012). Det kan være et tiltak for å motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen.

Informant **B** legger til hvordan de har slitte og gamle leker som ikke nødvendigvis representerer en mangfoldig barnehage. Her blir det nevnt at økonomi er en grunn for mangel på variasjon og nye leker og bøker. Yuval-Davis (2022, s. 21) nevner for øvrig hvordan de ulike aspektene kan foregå på ulike nivåer i samfunnet vårt. De nivåene er for eksempel makro- og mikronivå, og i barnehagesammenheng betyr det hvordan de nivåene påvirkes av hverandre og det gjennom forhandlinger og interaksjon. Informant **B** sin barnehage kan muligens være påvirket av statlige føringer som gjør at de ikke har økonomien til å bytte ut og kjøpe flere leker som bidrar til variasjon og representasjon for barnehagemangfoldet. Informant **B** sa avslutningsvis at de er nødt til å prioritere hva pengene går til. Dette kan også bli sett på fra en annen synsvinkel. Økonomien hver barnehage har, spiller selvfølgelig inn som en faktor på hvor mange av hver leke man eventuelt har. Trenger økonomien å styre om barnehagen fremmer et flerkulturelt mangfold? Jeg tror ikke det. Det finnes så mange ulike kanaler man kan gå gjennom for å få et rikere utvalg av materialer som fremmer et flerkulturelt mangfold. En mulighet er å kjøpe brukte leker og bøker, donasjon og andre billigere alternativ som gjør at barnehagen kan likevel kan ha mangfoldig representasjon.

4.3 Utforsking av postkolonial teori: En analyse av dens relevans i barnehagesammenheng

I intervjuene mine spurte jeg informantene mine om deres egne erfaringer og eventuelle hendelser de har hatt med rasisme og diskriminering, blant barn, foreldre og ansatte i barnehagen. Nedenfor er noen eksempler informantene kom med, innledningsvis poengterer informantene at dette spørsmålet kan være vanskelig å definere. Hva er diskriminering, og hva som er rasisme?

Informant A forteller fra egen observasjon: En runde med en unge som aldri ville holde hånda eller sitte ved siden av et barn med mørkere hud enn seg selv. Jeg ville ikke reagere for

hardt der og da, men spørre litt etterpå når ikke alle stod rundt, hva hen tenkte på og hvorfor hen ikke hadde lyst til å holde i hånda.

Informant B sier: Nei, det har jeg ikke opplevd. Ikke som jeg kan komme på nå.

Informant C legger til: Et barn kommenterer på en dukke som har mørkere hudfarge og sier «vil ikke ha den, den er æsj».

Slik som Informant A beskriver den ene av flere hendelser som hen har opplevd, kan hverdagsrasisme innta mange ulike former. Informant A beskrev hen tok et valg med å vente sånn at reaksjonen ikke ble like sterk, hadde ikke det blitt gjort kunne det ført til ubehag hos både barnet som fikk kommentaren slengt til seg og barnet som uttalte seg. Som barnehagelærer har du et ansvar for hvordan du velger å agere eller ikke agere. Begge to er like viktige. En form for hverdagsrasisme kan være ignorering av problemer på bakgrunn av etnisitet, livssyn, religion eller kultur (Andersson, 2022, s. 25). Valget informant A tok kan være den «riktige» måten å ta tak i problemet på, men trenger ikke være det. Et mulig utfall av denne hendelsen kan være hvordan barnet som ingen ville holde i hånda, følte seg. Hvilke konsekvenser det kan ha for selvfølelsen til barnet? Hvordan kan barnehagelærere motarbeide slike diskriminerende holdninger? Det er flere ulike måter å ta tak i slike uønskede hendelser i barnehagehverdagen. Dette var ikke en enkelthendelse, men noe som oppstod ofte, med de samme barna. Ettersom det ikke er en enkelthendelse, kan dette være et eksempel på en diskriminerende holdning. Informant A kalte inn til møte med foreldrene, fikk svar som «ja, gjør det noe?», det kan bety at barnet har fått holdningene sine hjemmefra, ettersom foreldrene sa seg enig i barnet sin oppførsel rundt dette barnet.

Barnehagelæreren tok tak i disse situasjonene ved å snakke med personalet på avdelingen, snakket med barna hver for seg og bestemte seg for å kalle inn til foreldremøte, fordi det var en gjentakende hendelse. På den ene siden, kan et slikt foreldremøte resultere i at foreldrene det var snakk om, følte seg angrepet av hele situasjonen. På den andre siden vil et slikt møte med alle foreldrene kunne være til hjelp for hvordan man kan motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen. På foreldremøte kan barnehagelærerne legge frem rammeplan, lovverk og andre føringer barnehagen har som mandat. Ved å etablere en felles forståelse

sammen med foreldrene om hva som er greit og ikke greit, vil uønskede hendelser og ekle situasjoner bli enklere å definere og finne ut av hva som er bakenforliggende årsak.

Informant **C** sa hen ble tatt på senga av kommentaren «vil ikke ha den, den er æsj». Informant **C** valgte å si ifra til ungen der og da, at slike ting sier man ikke og ga barnet dukken likevel. Informanten forklarte at hen ikke spurte eller tok seg tid til å spørre barnet hva meningen bak kommentaren var. Hadde informant **C** tatt seg tid, kunne man fått en forklaring på hendelsen. For ungen sin del kan det hende dukken var grisete eller ødelagt. Når barnet bruker ordet «æsj», er det forståelig at informanten reagerte der og da. Hadde kommentaren noe med hudfarge å gjøre, eller handlet det om noe annet? Identitet er essensielt for barnas sosiale og personlige utvikling. Barn legger merke til det representative i barnehagen. Identitet betyr å være lik. I barnehagen burde barna få mulighet til å utforske og utvikle identiteten sin gjennom lek og annen samhandling med barn og voksne (Eriksen, 2005, s. 36). I leken vil barna erfare og lære hvilke preferanser, styrker og interesser og lære seg grenser, respekt og forståelse mellom andre barn og seg selv (Kibsgaard, 2015, s. 27). Informant **A** og **C** forklarte hvordan de kunne bidra til å motvirke diskriminerende holdninger i barnehagen, ved å være en anerkjennende barnehagelærer og støtte barnas identitetsutvikling. Da bidrar barnehagen til å styrke selvtillit og selvfølelse, samt tilhørighet og fellesskapsfølelse i barnegruppen. Her møter de barna på et individnivå, altså mikronivå (Yuval-Davis, 2011, s. 10).

Hvorfor tenker vi sånn som vi gjør? Hva får oss til å mene noen er mindre verdt en andre? En forklaring på slike meninger og tanker ovenfor andre mennesker, og da spesielt mennesker med annen kulturell bakgrunn, hudfarge eller etnisitet, kommer fra det postkoloniale tankesettet om hva som er «riktig» eller ikke. Vi mennesker kategoriserer og definerer det som skjer rundt oss. Kunnskapen og makten vi har blir sett på som den absolutte sannhet, da man ikke kan sette spørsmålstejn eller utfordre «normene» i samfunnet (Cannella & Viruru, 2012). Informant **B** kom med et omdiskutert tema; hudfarge-blyanten. Etter å ha snakket om hva diskriminering eller skjult rasisme kan være, kom dette eksempelet frem. Dette fortalte også informant **A** og **C** om. Dette kan være en hverdagslig og «normalisert» hendelse rundt tegnebordet i barnehagen. Om vi skal se på dette i et postkolonialt perspektiv, kan hudfarge-blyanten representere «normen» og være den «absolutte sannhet» i barnehagen.

Spernes og Hatlem (2019, s. 200) slik som jeg forstår det, argumenterer for at nyrasismens ideologi ikke samsvarer med den klassiske rasismen. Denne formen for rasisme hevder at dersom man har ulike kulturer vil det være vanskeligheter for mennesker å leve sammen.

Om vi ser på dette eksemplet om hudfarge-blyanten, trenger det ikke nødvendigvis bety direkte rasisme eller diskriminerende holdninger. Det kan være så enkelt som at barna kaller denne blyanten for hudfarge fordi det er «det hudfargen er bare». Kan det være at det er vi voksne som definerer uten at barna forstår hva en diskriminerende eller rasistisk ytring innebærer? Hvordan informantene jobbet med å motarbeide slike diskriminerende hendelser, eksempelvis hudfarge-blyanten, kan komme av hvilke iboende kunnskap og refleksjoner barnehagelæreren har. Allerede i en slik situasjon vil forskjellen på «sannheten» barnehagelæreren har, si noe om den rasistiske argumentasjonen (Bangstad & Døving, 2015). Begrepet representasjon var et nøkkelord på en mulig tilnærming til denne problemstillingen. Å ha bøker, leker, sanger, bilder og et læringsmiljø som representerer barnegruppen og samfunnet vi lever i, er en måte for barnehagelærere å jobbe i barnehagen på. Parallelt med denne måten å vise representasjon, kan samtaler med barna også være en mulighet.

I rammeplanen står det «barnehagen skal bygge sin virksomhet på prinsippet om likestilling, og ikke-diskriminering og bidra til at barna møter og skaper et likestilt samfunn» (KD, 2017, s. 6). Betyr det at alle mennesker er likestilt? Eller er vi like mye verdt? Som barnehagelærer, burde man kanskje sammen med resten av personalet, definere og begrunne hva som legges i begrepene likestilling og ikke-diskriminerende holdninger? På grunn av den postkoloniale epoken og dens påvirkning av hvordan dagens samfunn har blitt, finnes det grunner til at man fremdeles ikke er så likestilt som man vil ha det til. Ja, alle mennesker er like mye verdt, men alle er ikke likestilt. Medvirkning og medbestemmelse er noe barna har krav på i barnehagehverdagen sin. Et skjevt maktforhold i barnehagen kan oppstå ved at barnehagelærerens holdninger og verdier ikke samsvarer med barnehagens verdigrunnlag, lover og regler de må følge. Når en barnehagelærer likhetsbehandler og forskjellsbehandler individer ved å kategorisere eller definere ut ifra egen «sannhet», vil ikke det være en form for diskriminering? På den ene siden kan det være godt ment fra barnehagelæreren, fordi man ser på ulike behov og forutsetninger alle mennesker har. Er det likevel rett å gjøre? Ut ifra valgene barnehagelærere tar, vil det likevel være en «grunn» til hvorfor man gjør som man gjør. Ved å ignorere og overse, samt velge seg «favoritter», kan det føre til lavere selvfølelse

og at man ikke føler seg like mye verdt som resten av gruppa. En konsekvens av dette kan være at barna deltar mindre i fellesskapet, som igjen fører til at barna ikke får erfart positive sider med likestilling.

4.4 Intensjon- har det en betydning?

I dette delkapittelet skal jeg løfte frem intensjon og dets betydning. Bakgrunn og kontekst til ulike hendelser kommer frem i drøftingen. Ut ifra et oppfølgingsspørsmål; Tror du barn kan være rasister? Har informantene svart dette;

Informant A: «Barna er ikke født rasister, det må stamme fra et sted. Det kan komme hjemmefra som for eksempel foreldrene, besteforeldre og TV/ sosiale medier».

Informant B: «Jeg tror ikke at barn alltid skjønner hva de sier eller handlingene sine. Selvfølgelig kommer det an på situasjonen og intensjonen til barnet. Det er vanskelig å si konkret hvorfor barn gjør som de gjør, eller sier som de sier».

Informant C: «Jeg tror ikke barn er født rasister, jeg tror heller samfunnet vi lever i er med å bidra til at vi definerer og dømmer, uten nok kunnskap. Barn burde bli sett på som uskyldig, men så har du situasjoner der barn vet det de sier kan såre andre rundt seg. Så da er de jo bevisste på hva det kan gjøre med de rundt seg, uavhengig om de vet hva de sier».

Sitatene over kommer fra et oppfølgingsspørsmål jeg hadde i forhold til eksempler der det har vært rasisme eller diskriminerende holdninger. I kapittelet 4.1 nevner jeg kort Spernes og Hatlem og deres forklaring på begrepet ny-rasisme. For å gå enda mer i dybden, forklarer de hvordan diskriminering og rasisme kan bli sett i barnehagesammenheng. Alle informantene legger klart og tydelig frem i intervjuet at de ikke mener barn er født rasister, eller med et syn på mennesker som mindre verdt. Disse holdningene og meningene stammer fra et annet sted. Som nevnt i sitatene ovenfor, mener informantene slike meninger kan komme hjemmefra, eksempelvis Tv, foreldre, søsken og andre nære relasjoner. Så hva betyr det egentlig for barnehagen? Jobben barnehagelærerne utfører i barnehagen, går det inn på barna- blir det videreført? Vet barna hva det å ha rasistiske og diskriminerende holdninger betyr? Selv om barna ikke nødvendigvis skjønner konsekvensen for slike holdninger, betyr

det at de er uskyldige? Vi som voksne har et ansvar som rollemodeller og har et samfunnsmandat vi skal følge.

Informant C kommer med et eksempel der et barn sa «dra tilbake der du kom fra». Denne kommentaren har en tydelig indikasjon på at det var vondt ment mot barnet som mottok slengbemerkningen, en sånn ytring kan ses på som diskriminerende. Igjen så kan man gå litt dypere inn i kontekst og bakgrunn på hvorfor barnet sa den kommentaren. Motivasjonen bak kommentarer kan komme av ulike årsaker. Informant C sier at i akkurat denne situasjonen hadde de funnet ut at grunnen til den kommentaren kom av sjalusi og misunnelse over at den ene ungen fikk mye oppmerksomhet rundt en lek de hadde. Når informanten forklarer en slik hendelse, er det tydelig at intensjon og kontekst bak handlingen er essensiell når man skal identifisere en hendelse som rasistisk eller diskriminerende. Akkurat det informant C forklarer ovenfor, kan ses i sammenheng med Spernes og Hatlems argumenter for hvordan diskriminering kan være motivert av ulike momenter som avsky eller angst mot det vante vi omgir oss med i hverdagen, konkurranse i forhold til hvilke ressurser vi har å tilby eller manglende kunnskap, stereotypier og fordommer (2019, s. 204).

I en barnehagekontekst vil den type stigmatisering handle om barnehagelærerens faste oppfatning av et individ eller grupper gjelde. På grunn av kultur, etnisitet, religion eller nasjonalitet. Fordommer og stigmatisering kan komme av frykt og lite kunnskap. Det kan resultere i et skjevt maktforhold mellom minoritet- og majoritetsgruppene i barnehagen. Hvordan barnehagelærerne velger å snakke til barna, vil påvirke hvordan man kan motarbeide diskriminerende holdninger. Har vi lik formidlingstone mot alle barna? Hvordan henvender vi oss egentlig til barn med flerkulturell bakgrunn? Vi kan skille mellom utvekslings- og undervisningstone når vi snakker med barn. Den ideelle tilnærmingen burde vel være utvekslingstone? Da har vi en gjensidig og lystbetont dialog sammen med barna, barnas stemme teller like mye. På den andre siden kan et skjevt maktforhold mellom barn og voksen oppstå raskere ved at vi bruker undervisningstone, der vi instruerer og definerer for barna. Det kan resultere i at barnet får vanskeligheter med å oppnå respekt og anerkjennelse hos resten av barnegruppen. På denne måten skaper ansatte i barnehagen sosiale hierarki, uansett om det er bevisst eller ubevisst (Paulludan, 2007).

5.0 konklusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg oppsummere hovedfunnene mine fra kapittel 4. Jeg trekker ut de viktigste funnene, slik at jeg får svart på problemstillingen min:

«Hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?».

Basert på funnene mine kan det konkluderes med at barnehagelærerne kan motarbeide diskriminerende holdninger på ulike måter. Som nevnt over er kompetanseutvikling, der barnehagelærerne tilegner seg kompetanse rundt flerkulturelt mangfold og rasistiske holdninger for å kunne identifisere og håndtere uønskede hendelser på best mulig måte veldig viktig. Et annet viktig funn fra informantene er å være oppmerksom på maktrelasjoner og maktforholdet som oppstår i en barnehage, for å kunne skape et inkluderende miljø som alle barn, foreldre og ansatte føler seg respektert og velkommen i. Tematikken som kommer frem i oppgaven, viser til kompleksiteten barnehagelærerne står ovenfor hver dag. To av informantene nevner kort eksempler som sanger, bøker, leker og bilder som en tilnærming til tematikken. Hvor kommer diskriminerende holdninger egentlig fra? Jo, i drøftingsdelen poengterer informantene akkurat dette. Ut ifra deres egne erfaringer og refleksjoner, er det viktig å se på konteksten og motivasjonen bak handlinger og ytringer. Representasjon av flerkulturelt mangfold er også noe som stikker seg ut fra funnene i drøftingsdelen. Ved å ha et barnehagemiljø som representerer dagens flerkulturelle samfunn, bidrar dette til identitetsutvikling og fellesskapsfølelse hos barna. Kan anerkjennelse og respekt for hverandres ulikheter og likheter føre til at vi blir mer rause mot hverandre? Vi må snakke om tematikken som preger hverdagen vår. Klarer vi å ufarliggjøre det, kan vi kanskje få til å jobbe skikkelig med å motarbeide diskriminerende holdninger. Holdninger og verdier vi sitter med som barnehagelærere er også viktige faktorer, da positiv holdning til flerkulturelt mangfold og at man er villig til å utfordre egne stereotypier og fordommer. En annen ting å være oppmerksom på er at vi alle har ulik grad av forståelse som barnehagelærere, men vi må likevel sørge for å tilegne oss kunnskap og ta i bruk ressursene vi har rundt oss for å kunne motarbeide diskriminering.

Alt i alt kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger gjennom å skape et inkluderende barnehagemiljø, øke kunnskap, refleksjon og bevissthet rundt hva flerkulturelt mangfold og diskriminerende holdninger er for noe, samt være et forbilde for barna og vise at ulikheter er bra for samfunnet vårt. Dette krever selvfølgelig engasjement og kontinuerlig innsats fra alle barnehagelærere, og bevissthet rundt at arbeidet de gjør i barnehagen er en del av ansvaret som profesjonell aktør. Det er også viktig å stå opp mot rasistisk atferd når du ser det, og bidra til å skape et mer inkluderende og rettferdig samfunn.

6.0 Avslutning

I denne bacheloroppgaven har jeg fått muligheten til å undersøke hvordan barnehagelærere kan motarbeide diskriminerende holdninger, gjennom kvalitativ forskning med intervju som metode. Erfaringene og refleksjonene sammen med informantene har vært nyttige og lærerike, de delte masse god kunnskap og ulike innspill til hvordan man kan jobbe med det flerkulturelle mangfoldet som blir representert i barnehagen. Tema som rasisme og diskriminering er veldig komplekse og tabulagte for veldig mange. Jeg sitter igjen med en refleksjon over at det er vanskelig å kalle noen for rasister, fordi man snakker for lite om hva som egentlig ligger i rasismebegrepet, hva det egentlig betyr. Gjennom denne oppgaven har jeg sett på hvordan barnehagelærere kan tilrettelegge for pedagogikken i barnehagen, med vekt på det flerkulturelle.

Jeg håper leseren sitter igjen med en forståelse og forhåpentligvis et inntrykk av kompleksiteten rundt temaet rasisme og diskriminering. Jobber barnehagelærere godt nok med å motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen? Om ikke, hva kan vi som et samfunn gjøre annerledes? Jeg håper leseren har fått mulighet til å reflektere rundt hvor viktig dette er, ettersom at vi alle lever i et flerkulturelt samfunn.

7.0 Litteraturliste

- Andersson, M. (2022). *Rasisme- en innføring*. Fagbokforlaget
- Bangstad, S. & Døving, A. C. (2015). *Hva er rasisme*. Universitetsforlaget
- Bergsland, D, M., & Jæger, H. (2022). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk
- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehagen.
https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64/KAPITTEL_3#§11
- Bjørnaas, T. M. (2021). Teori og metode: Postkolonial teori. *Islamforskning*, ss. 5-6.
- Bø, I., & Helle, L. (2008). *Pedagogisk ordbok: Praktisk oppslagsverk i pedagogikk, psykologi og sosiologi* 3.Utgave. Universitetsforlaget.
- Cannella, G. S. & Viruru, R. (2012). *Childhood and Postcolonization. Power, Education, and Contemporary Practice*. New York: Routledge
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode. En kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget
- Eriksen, T.H. & Sørheim, T.A. (2006). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge*. (4.utg.). Gyldendal Akademisk
- Eriksen T. H. (2005). *Flerkulturell forståelse*. (3.utg). Universitetsforlaget
- Gandhi, L. (2019). *Postcolonial Theory. A Critical Introduction*. New York: Columbia University Press.
- Gjervan, M., Andersen, C. E. & Bleka, M. (2012). *Se mangfold! Perspektiver på flerkulturelt arbeid i barnehagen*. Cappelen Damm.
- Gjervan, M. (Red.) (2006). *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold*. Kunnskapsdepartementet.
- Glaser., V., (2018). Ulike psykologiske retninger og perspektiver. Glaser., V., Størksen., I., Drugli., B., M. *Utvikling lek og læring i barnehagen, forskning og praksis*. Fagbokforlaget.
- Klausen, A. M. (1979). *Kultur-variasjon og sammenheng*. Gyldendal
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal

- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Kibsgaard, S. (2015). Strategier og forhandlinger som grunnlag for deltakelse i lek. Kanstad, M. & Kibsgaard, S. *Lek og samspill i et mangfoldsperspektiv*. Fagbokforlaget.
- Larsen, A. K. (2000). Flerkulturell forståelse. I R. Haugen (Red.), *Barn og unges læringsmiljø. Fra enkeltindivid til medlem av et flerkulturelt fellesskap*. Høyskoleforlaget.
- Larsen, A & Slåtten, M. (2019). *En bok om oppvekst: samfunnsfag for barnehagelærere*. (5.utg.). Fagbokforlaget
- Larsen, K, A. (2017). *En enklere metode*. Fagbokforlaget
- Loomba, A. *Kolonialism / postkolonialism: en introduktion til et forskningsfelt*. Tankekraft Forlag.
- Orupabo, J. (2021). Spranget fra hvem som er rasist, til når, hvor og hvordan. (S. 116-120). 25.04.2023 fra: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-10>
- Palludan, C. (2007). Two Tones: The Core of Inequality in Kindergarten? *International Journal of Early Childhood*
- Portera, A. (2014). *Intercultural counselling and education in the global world*. Intercultural Education.
- Sand, S. (2020). *Ulikhet og fellesskap: Flerkulturell pedagogikk i barnehagen* (4.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Sagberg, S. (2017). *Mot til å være barnehagelærer. Verdier som omdreiningspunkt*. Fagbokforlaget
- Spernes, K., Hatlem, M. (2019). *Den flerkulturelle barnehagen i bevegelse: teoretiske og praktiske perspektiver*. Gyldendal.
- Spivak, G. C. (1988). Can the subaltern speak? Williams, P., Chrisman, L. (1994). *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory- A reader*. Colombia University Press. Hentet 1 3.04.2023 fra: <http://users.uoa.gr/~cdokou/TheoryCriticismTexts/Spivak-Subaltern.pdf>
- Tholin, K. R. (2018). Den betydningsfulle omsorgen. I V. Glaser, I. Størksen & M.

B. Drugli (Red.), Utvikling, lek og læring i barnehagen: Forskning og praksis (2. utg., s. 203-217). Fagbokforlaget.

Yuval-Davis, N. (2011). *The politics of belonging. Intersectional contestations*. SAGE Publications.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

Problemstilling:

«Hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen?»

Spørsmål til intervjuene:

1. Hva legger du i begrepet mangfold?
2. Hva legger du i begrepet flerkulturell?
3. Har dere en flerkulturell barnehage?
4. Hvordan jobber dere med det flerkulturelle i deres pedagogiske arbeid?
5. Hvilke høytider markerer dere?
6. Fremmer dere flerkulturell representasjon i barnehagen?
7. Har dere opplevd diskriminering eller rasisme i barnehagen?

31

DronningMaudsMinne

HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Hvordan kan barnehagelærere motarbeide diskriminerende holdninger i barnehagen»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å *[Sett inn kort formål]*. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal skrive en bacheloroppgave ved Dronning Mauds Minne Høgskole. Omfanget på oppgaven er på ca. 10 000 ord +/- 10%. Tematikken i oppgaven er rasisme i barnehagen og hvordan barnehagelærere kan jobbe for å motvirke diskriminerende holdninger i

barnehagehverdagen. Jeg skal gjennomføre tre intervjuer for å samle inn data, slik at jeg kan undersøke problemstillingen nærmere.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden er kvalitativ forskningsmetode, med intervju som fremgangsmåte. Hvis du velger å delta, vil intervjuet ta ca. 30- 45 minutter, med syv spørsmål i tillegg til eventuelle oppfølgingsspørsmål.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrevet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes [28.04.2023].

Med vennlig hilsen

33

Veileder:

Therese Marie Ignacio Bjørnaas
og Sine Bjerregård Hanssen.

Student:

Marthe Sommerville Langelid

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *[sett inn tittel]*. Jeg samtykker til:

- å delta i *(sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon)*.

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift.

Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.

